

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dăru la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se plătesc pe serie sau linia, cu litere merute armondu, la primă publicare câte 7 cr., la adouă și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public. Prenumeratiunile se pot face în modulu celui mai usor prin assemnatiunile poștei statului, adrese de a dreptul la Redactiunea Diariului Observatoriului în Sibiu.

Nr. 46.

Sibiu, 9/21 Iunie 1879.

Anul II.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea Semestrului primu precum și a triluniului Apriliu—Iunie, prin această deschidem prenumeratiune noua și invitam la reînnoirea abonamentului pe Semestrul alu douilea și pe triluniulu Iuliu—Septembre.

Condițiunile de abonamentu se pot vedea în fruntea diariului și adeva:

In lăintrulu monarhiei:

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni
Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

In străinatate:

Cu 5 fl. sau 11 franci pe 6 luni.

În Sibiu „Observatoriulu“ costă 3 fl. 50 cr. pe 6 luni, era dăru la casa cu 50 cr. mai mult.

Abonamentele se pot face mai usor prin asemnatiuni (mandate) poștali, de a dreptul la Redactiune în Sibiu, Piața mica Nr. 27.

Din Romani primim abonamente și în bilete hipotecari de ale statului, al pari.

În București abonamentele se pot face și la librari d-lui J. Szöllösi, piața teatrului.

Pentru înlesnirea publicului primim abonamente noue și cu Primă fiacarei luni.

Din 10 exemplare abonate efectiv, unul se dă gratis.

Ne aflăm în plăcută poziție a putea anunța totu cu această ocaziune, că în numărul viitor vom începe a publica în Foisioră „Observatoriului“ într-o serie de numeri „Biographia lui Andrei Muresianu“, neuitatului nostru bardu nationalu, precum și câteva corespondențe foarte interesante de ale sale.

Redactiunea.

Foisioră „Observatoriului“.

Femelele.

De: Iuliu Pederzani.

Traducere de: J. G. Baritiu.

(Urmare.)

Celu mai frumosu cuventu, ce au exprimat vredă gură unu principe este: „Voiescu abolitiunea miseriei!“ Inse pana acuma acestu cuventu nu s'au împlinit. Această faptă, care este un'ă din cele mai sublime, nu va succede nici-odată bogăției sau puterii unu principe. Fiindu că numai cu moneta sunătoare și cu bancnotă trosnitore paupertatea nu se poate desfășura, nici miseria nu se poate alungă.

Cu monedă, ce o arunca cineva seracului, nu este facutu totu. Monedă nu are ochi, nici inimă și nici voce. Ea este surdă și mută.

Poporul seracu voiesce inse se vedea unu ochiu, care cu o privire plină caută în palidă sa față, o inimă ce împartește cu sinceritate dorurile sale, o voce care plină de blândetă și dice: „Te iubesc și nu te voiu parasi. Eu suferu împreună cu tine și reman la tine!“

„Cine nu și a mancatu pâinea cu lacrimi, cine nu a seditu plângendu pe asternutul seu în nopți de suferință, acela nu cunoște paupertatea și nu va fi în stare se întelgea nici-odată strigatele ei de dorere. O damă din cea mai înaltă clasă a aristocrației se duse într-o dimineață cu trasura la biserică. Eră o di foarte rece de iernă. De și eră înbrăcată în blana de samur și hermelin, totuși sosindu acasă eră de jumetate înghiată. Sarindu din trasura chiami înca pe scara pe intendantul seu. Elu sosi. „Tramite îndată familielor sirmene din suburbii, și ea exprima câteva nume — lemne, multe lemne. Sermanii de ei trebuie se înghiet!“

Elementulu românesc în armată imperială austro-ungară.

(Urmare și fine.)

Numerulu oficiarilor de nationalitate română se afla într-o disproporțiune batătoare la ochi față cu numărul totalu alu soldatilor romani. Dacă vomu consideră, că în tempu de resbelu se afla aproape la 70.000 romani sub stégurile imperiale, apoi socotindu câte unu oficiar la 50 soldati, numărul oficiarilor de nationalitate română ar trebui se fie de 1400. În realitate inse elementulu, românesc de abea copere a șeptea parte din cifră indicată. Asia resultă cel puțin din statistică militară încheiată cu finea anului 1878, ale carei date de atunci încă, în locu se creșcă au decrescut.

Între demnitarii actuali superiori de nationalitate română, locul primu ilu ocupa Escelentia sa d. feldmaresialu-lieutenantulu Alexandru Guranu, care mai înainte a fostu directorulu celei mai înalte școle militare, adeva a Școlii de resbelu (Kriegsschule), mai apoi directorulu alu renumitulu Institutu geograficu, care se bucura de o reputație europeană, era actualmente se afla în Mostar în calitate de comandantulu alu Hertegovinei și alu diviziunii a 18 de infanterie. Afară de acesta în ranguri mai înalte, se afla colonelulu din stabulu generalu d. Ladislau Popp, fostu șefulu alu stabului generalu alu supremulu comandantulu, generalulu de artilerie Philipovici în decursulu campaniei bosniace; apoi vice-colonelulu Teodoru Seracin din stabulu generalu, care a functionat în campania trecută că șefulu în generalu-stabulu feldmaresialu-lieutenantulu Szápáry, comandantulu multu încercatei diviziunii Nr. 20. Mai avem încă a menționa pe d. vice-colonelulu Mihailu Trapsia în stabulu generalu, atasiatu timporaru la regimentulu de artilerie Nr. 2, pe d. maioru Aronu Bihoiu dela regimentulu de infanterie Nr. 50 și pe d. Ioanu Radosevici dela regimentulu de infanterie Nr. 16. Până înainte de această cu câteva luni se mai află în activitate și d. colonelulu Velicanu de Boldogmezö, care de atunci încă au intrat în pensiune.

Cu finea anului 1878 în corpulu de oficiari alu regimentulu de infanterie Nr. 64 se aflau

relative multi romani și adeva 2 capitanii, 10 locotenenti, 13 sublocotenenti activi și 3 în rezerva, apoi 1 cadetu-sublocotenente.

Preste totu au servitu:

la infanterie: 37 capitanii, 64 locotenenti, 60 sublocotenenti activi, 30 sublocotenenti în rezerva, 12 cadeti activi și 1 cadetu în rezerva;

la venatori: 2 sublocotenenti activi și 2 sublocotenenti în rezerva;

la cavalerie: 2 capitanii, 2 locotenenti și 5 sublocotenenti;

la artilerie: 3 capitanii, 6 locotenenti, 6 sublocotenenti activi, 3 sublocotenenti în rezerva și 1 cadetu;

în corpulu medicilor militari servescu: 2 medici de regimentu, 3 medici-locotenenti și 12 medici-locotenenti numiti și medici de asistență în rezerva;

în corpulu administrativu militarulu se aflau: 2 capitanii, 1 locotenentulu și 3 sublocotenenti și în fine în corpulu de auditoratu se află 1 practicantulu, care de atunci au avansat la rangulu de locotenent-auditoru.

Din cifrele de mai sus se poate convinge ori cine, cătu este de reu reprezentata natiunea noastră în corpulu de oficiari alu armatei de linie austro-ungară. Speram a putea espune cu alta ocaziune, adeveratele cauze ale acestei disproporțiuni uimitore și instrăinătoare și a cercetă întru cătu este de vina la această natiunea însăși și întru cătu sistemulu de avansamentu, ce a domnit în armată austriacă până la catastrofa dela Sadowa.

Acum ne vomu margina a indigeță modulu cum s'ar putea repară această scadere. Modulu celu mai practiculu și mai comodulu este: că tineri inteligenti dar lipsiti de mijlocu se între în școlile de cadeti și acolo se și face educatiunea lor militară pe speșele statului, la alu carui budgetu de „feru și sange“ contribuie și natiunea noastră cu sume destulu de considerabile. În acele școli militare, acei tineri după ce se voru supune unu esamenu de recepțiune, potu se și face în cursu de 4 ani educatiunea lor militară, candu apoi parasescu școlă cu rangulu de sublocotenentulu, pentru că se fia aplicati la serviciulu activu alu trupei. Asemenea școli militare de cadeti se afla înființate în Timisioră, Sibiu, Kaschau (Casiovia) Budă-Pestă etc.

Datele comunicate până aci se referescu numai

Urcandu scară grabesce în bine încălditul ei cabinetulu. Asediata într-unu fotoliu, cu picioarele pe tablă caminului, înaltă damă se încăldieste. După câteva momente intra intendantulu și primulu ei cuventu este: „Ah, lasă nu mai tramite lemne. Nu este Asia frig, cum imi începisem. Astăzi nu este frig.“

La măsă de scrisu, în cameră bine încăldita, cineva poate scrie frumosu despre paupertate. Am auditu în multe saloane, în jurulu splendidu asternutei mese, vorbindu-se cu multa elocință despră miseria și paupertate. Cine se cobora înse în colibe seraciei, care sunt situate în capetulu unu orasiu, cine intra în camerele umede, unde apă curge de pe pereți și unde viscolulu iernei strabate prin gémurile sparte, acela amutieste.

Cine a privitu odată într-o față, pe care fômea o au acoperitu cu acea colôre vinată albă, în care miseria a scrisu cu degetu de feru: „Tu esti a-mea“, acela nu are cuvinte frumoșe pe budie, acela are numai o inimă, care amenință a i se frange de dorere și unu ochiu umedu de lacrimi.

Sbieratul și tipetulu paupertatii strabate în lume, alu paupertatii care își arată golitiunea și miseria acoperită cu șdremție.

Și această înca totuși nu este paupertatea adevărată și estrema.

Ideea, că adevărată paupertate remane ascunsă, răscescă inimă noastră, pentru că ea, coprină fiindu de rusine a cersi, nu parascescă tristețea sale locuștie.

Acele colibe triste unde locuescă miseria. Acea miseria hidôsa și petrundietore de inimă, a carei începutu este nepricepsu și alu carei finitu nu se poate prevedé.

„Seracii sunt lasati în grijă ta“, dice unu cuventu frumosu către femeie, „și tu vei fi ajutorulu orfanilor.“

Femeia este geniulu sermanilor. Ea se bucura de unu întreitu daru: amorulu, timpulu și simțiulu delicatetiei.

Candă o sermană și betrana matusica vede deschidenduse usă mârșă și privirile ei de jumetate

stinsă, intalnescu pe pragulu acelu înghițu umedu, figură unei femeie cu unu zimbetu dulce pe budie, ce i aduce speranță; candă vede mană în care straluce eleimosina și ochiulu care i dice: „Te compatimescu și voiu că se și ajutu tie și copiiloru tei.“

Atuncea cu acea voce incantată a inimii, care odinora resună și salută în muntii Hebronului, pe cea mai sublimă dintre femei, esclama: „Tu esti binecuvântată,“ și plângerea încetădă.

Marimea ce se dejosesce din pietate; bogati care se desbracă din amoru, acesta este caracterulu femeiei. „Abundantia, dice o lume frivolă, este poesiă vietiei, necesitatiile ei este prosă!“

Din amoru femeia renunță la această poesiă a vietiei și înbrățișă prosă unei esistenței pline de privatiuni.

Amorul puru și desinteresatulu înaltia femeia la rangulu unu geniulu alu paupertatii și la acela alu preotesei omenimei.

Diverse.

— (O mama uituca.) Șeful statii din Gent, primi dilele trecute următoare depesia: „În trenulu dela 10 ore 50 minute am uitatu: unu copilasiu de 6 luni, unu cortu de plôia și unu pachetu de haine.“

— (Tieranii nostri.) Acum cătu-va timpulu, scrie „Renascerea“ unu preotu de satu primescă visită a mai multoru tierani. — Parinte, dicu ei, am venit se te rugam se faci o șfășitană. — Fôrte bine, copii mei, le respunde preotulu. — Asia parinte, amu dori se dea putina grindina. — Vreți se rideti, fetii-mei. Ati dori pote din contra, se ve ferescă D-dieu de asia lucru. — Nici-de-cum, parinte. Anulu acesta, după cum se vede, nu pré o se fia bucate multe. Dacă ar cadé grindina, amu fi fôrte multumiti. — Cum asia? — Parinte, ne-amu asigurat bucatele, la societatea „Dacia.“ Preotulu n'a voit se face șfășitană.

la soldatii romani, cari se afla inrolati in armat'a de linie imperiala. In càtu priveste armat'a teritoriala a Ungariei, numita armat'a de honved, adeca aparatori ai patriei magiare, apoi si in bataliònele acelei armate natiunea romana este reprezentata cu celu putiunu 30,000 din cele 80,000, care este cifr'a ficsa a acelei armate teritoriale. Deosebirea intre honved si armat'a de linie, este, cà aceea nu este supusa ministrului de resbelu imperialu din Vien'a, ci unui ministru unghurescu numitu ad hoc pentru aperarea terei. Acèsta deosebire inse este ilusorie, pentru cà precum amu vediutu in decursulu campaniei bosniace, in tempu de lipsa, honvedii trecu fruntari'a si sunt supusi comandai ministrului de resbelu imperialu. Asemenea este, cà honvedii, care au numai infanterie si càteva escadròne de cavalerie, éra artilerie de locu, au pusica de acelasi sistemu cà si infateri'a de linie, asia ca acelu fecioru, care a servitu la linie pòte se manuedie si arm'a honvedului si vice-versa, fara de a mai avea lipsa de o alta instructiune, decàtu numai aceea a comandai, care la armat'a de linie este cea germana, éra la honvedii cea magiara.

Luandu cele dòue cifre la unu locu, adeca cele 70,000 romani din armat'a de linie si cele 30,000 dela honvedii resulta, cà: contingentulu pe care ilu dà natiunea romana este de 100,000 soldati. Se prea intielege cà in tempu de resbelu acèsta cifra pòte se crésca pàna la 150,000.

Aceste cifre sunt fòrte instructive dar' totuodata si fòrte elocente. Ele sunt in acelasi momentu inveselitòre, dar' totuodata si intristatòre, pentru cà pe deoparte, ele probèdia in modulu celu mai stralucitu, cà natiunea romana este o natiune cu unu trecutulu militar, cu o actualitate militara si cu unu viitoru militar, éra pe de alta parte, cà aceiasi natiune, care contribue cu apròpe $\frac{1}{8}$ la fort'i'a armata a monarchiei, mai este inca un'a din natiunile umilite si desmostenite ale aceleiasi monarchii, pentru acarei aparare si-au versatu si isi vérsa pàna in dilele de astadi nobilulu seu sange, atàtu in contra inamiciloru esteri càtu si interni, ori de càte ori o a chematu si i-au poruncitu suveranulu seu.

Acestu devotamentu si acèsta lealitate exemplara remané-va ea óre in eternu nerecompensata si ignorata? Eata o intrebare asupra careia trebuie se medite die intrég'a natiune romana si pe care n'ar trebui se o piérdia din vedere, nici dinasthi'a si nici gubernele Maiestatii Sale imperiale.

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatulu Alexandru Romanu, tinutu in siedinti'a dela 1 Maiu a. e. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Dupa diariulu stenograficu alu dietei.)

On. casa! Fiind ca in acèsta casa a deputatiloru . . . (sgomotu). Rogu pe toti deputatii se aiba bunavointia a ascultà cu deosebire pentru cà se poteti intielege, cà-ci mi-ar pare fòrte reu, candu unele din cuvintele mele aru fi reu intielese din cauza, ca a fostu prea putina linisce in casa. (Se audimu!)

Fiind ca in cas'a acèsta si potu se dicu in patri'a nòstra, cestiunea nationalitatiloru n'a fostu de unu tempu incòce obiectu de discussiune, fenomenulu acestuia voiu se'l dau o scurta explicatiune. Caus'a acestui fenomenu, celu putinu in càtu privesce pe deputatii, cari se tñu de nationalitatea romana, a fostu, ca inainte de acèsta cu patru ani, candu din consideratiune la calamitatea financiara si la indelung'a si steril'a disputa, s'a facutu fusiunea, deputatii romani s'a sfatuitu si au hotaritu, ca de órece dupa convingerea lor politica, interesulu intre elementulu magiaru si romanu este atàta de comunu, in càtu daca nu aru tiné comptu de situatiunea actuala si aru pune pedeci guvernului, cu dreptu cuventu s'aru poté invinovati de prea putinu patriotismu. Mai departe au vrutu se ia arm'a din mana aceloru ce necontentu i-au acusat, ca sunt cu porniri vrajmasiesci contra nationalitatii magiare si contra patriei. Dicu, asia dara, ca amu hotaritu se punemu la o parte cestiunea nationalitatiloru, pentru ca iubimu patria comuna, cà ori cari altii si se nu punemu pedeci guvernului, cà se pòta vindecà relele si se ajute din ticalosia generala. Hotarirea acèsta amu inpartasiu o actualulu ministru-presiedinte, pe care l-amu rugatu cu ocasiunea aceea se midiulocésca sustnerea legi despre nationalitati. Durere, de atunci incòce calamitatile financiare nu au incetatu, ticalosia generala in multe privinte a mai crescutu, éra in privinti'a Romaniloru nemultimea prin inpregurarea, ca art. XVII din 1868, care regulèdia egal'a indreptare a nationalitatiloru, din di in di se dà mai multu uitare, s'a potentiatu, pentru ca nu se mai tñe comptu de nici o sectiune a acelei legi, care garantèdia si nationalitatiloru óre care drepturi. Se nu vorbimu de dd. solgabirei si celu din urma notariu satescu calca in piciorè legea acèsta. Si noi Romanii amu inadusitu durerea nòstra din caus'a acestui fenomenu si amu tacutu si nu ne-amu plansu.

Intr'aceea ce s'a intemplat? Manipulantii intregi presse siovinistice magiare n'au apretiuutu resignatiunea

acèsta patriotica, nu au intielesu tacèrea acèsta, nu inadusirea durerei, ci luandu-o dreptu semnu de indetulare si urmandu tactic'a noue binecunoscuta au inceputu a agitá necontentitu, facèndu presiune teroristica asupra publiculu magiaru cetitoriu, fiindu ajutati in sirgintia lor de unele foi volante din partile de susu ale Ungariei, a caroru autori numai cu provocarea principiulu de intolerantia nationala au sciutu asiu trage atentiunea asupra'si — au facutu presiune si asupra guvernulu si — cu parere de reu trebuie se o spunu — chiaru si intre partizanii aceia ai aceste case, cari conformu programei lor dorescu a se intinde pàna la marginile estreme a le libertatii, in privintia nationalitatiloru asia se pricepe libertatea in catu aru voi se stérge si putintelulu ce la lasatu art. XL din 1868.

Dupa astfelu de primire este acum apròpe unu anu, ca proiectulu acesta de lege tñe cà si sierpele de mare din fabula pe cetatienii patriei intr'o agitatiune continua. De o parte atitudinea pressei siovinistice magiare, de alta parte vocile aparatòre in press'a nationalitatiloru intr'atata au intaritatu spiritele in catu cu deosebire simburile poporulu romanu, ingrigiatu de limb'a sa, pentru ca e uniculu si celu mai scumpu tesauru alu seu a datu navala cu petitiuni asupra archipastoriloru sei, cà se intrevina la Majestate cu rugari cu scopu de-a impedecà pericòlulu cu care éra amenintiatu. Si pentrece s'au adresatu óre archipastorii romani de-a dreptulu la acestu factoru alu legislatiunei? Pentru ca din trista esperientia ei au sciutu bine, ca delaturarea acestui proiectu intentionatu, aici dela factorulu acesta alu legislatiunei abia se pòte sperá.

Ne este in pròspeta aducere aminte campania presse magiare contra archipastoriloru romani si continuata pana la punerea acestui proiectu pe mésa dietei. Erá pe aci se'i declare de tradatori de patrie. Cu tóte ca nimenea nu pòte negá, ca dreptulu de petitionare este unulu dintre libertatile constitutionale si nu este nimenea intre noi in cass'a acèsta, nici gubernu, nici deputati, cine se fia in stare a invinú pe ori care dintre archipastorii romani de pecatulu nepatriotismulu.

Siovinistii presse magiare cu unu entusiasmu demnu de o cauza mai buna, cautau prin colònele putineloru foi straine, care incuviintiau proiectulu de lege si tindeau manile cà Bernard dupa peatra trasnitulu, candu dau de unu fragmentu golu de articulu, cà reproducendu-lu si comentandu-lu se'l presentese publiculu cetitoriu magiaru. Inse incungiurau cu mare precautiune, numai a aminti de vocile si articoli mai insemnati, aparuti in foile mai insemnate din strainatate, s'au ale nationalitatiloru din tíera, cari desaprobau proiectulu, de buna séma cu intentiunea, cà poporulu magiaru se nu audia glasulu dreptatii si strigatulu demnu de apretiare alu vatematiloru.

Eu, d-loru, in procedur'a acèsta gasescu numai motivulu, ca manipulantii presse siovinistice se temu de mintea cea trésa a natiunei magiare.

Simtiulu nedreptatii se caracterisésa mai departe si prin procedur'a acèsta a presse, ca foile una dupa alta, au comunicatu o asia numita epistola a unui preotu serbescu.

Dupa aceea s'a pregatitu de mana lunga adress'a aceloru doi episcopi ruteni, si folosindu-se de nesciintia bietulu poporu romanu din Maramuresiu, functionarii comitatensii petitiunile pregatite de densii cu maiestrie si cu insielaciuni, in glasu de trambitia, le-au taritu, cà pe calulu troianu, in tóte foile.

Ce felu de pondu au astfelu de adrese necòpte cu deosebire ale celoru doi episcopi ruteni, asia credu ca este bine cunoscutu in cercurile gubernamentale, dara mai bine in biroulu respectivu alu ministeriulu de instructiune publica. Nenorocit'a adresa mestesiugita in Maramuresiu nici atata pondu nu pòte se aiba, catu a avutu la timpulu seu adress'a pregatita de functionarii dominatiunei teroristice, subscrisa de vre-o cateva sute de locuitori din Bud'a, la tóta intemplearea mai inteligenti decatu ómenii din bietulu poporu romanu din Maramuresiu, si substernuta carnificelului anteluptatoriloru pentru libertatea magiara din 1849.

Dupa astfelu de premise acestu nenorocitu proiectu s'a pus pe mé'sa dietei intr'o di de jale. Malum omen! Quod Deus a republica avertat.

Cà ori si cine, asia doriamu se cunosc si eu coprinsulu si motivarea lui. Le-amu cetitu, le-am studiatu, dara n'am aflatu in motivare alta, decatu argumente mascate si silogisme sucite. Me-am miratu de bunavointia pentru care nu se pòte multiami din destulu, cu care este saturata motivarea machiavelistica, acarei autoru, cà si candu ar fi inbracatu intr'o rasa de calugaru misericordianu, spune cu multa compatimire, ce interesu mare are, cà si copii nationalitatiloru diverse, cari din scòla se intoreu la plugu, se se faca partasi de tóta fericirea si bunetatea ce si-o pòte omulu gandi, si care a buna séma se va reversá asuprale, daca voru sci unghuresce. Asia credu ca nimenea dela plugu nu devine de-adreptulu ministru, afara de limb'a magiara mai trebuie se invetie multe alte: „multa tulit, fecitque puer, sudavit et alsit“ Cine vrea se se faca partasiu de bunetatea acèsta invatia elu si unghuresce, la acèsta inse se cere tempu. Dar' dicu, asemenea argumentatiuni nu sunt, precum a observatu st. meu amic Mocsáry Ludovicu fòrte nimeritu, nu sunt demne de demnitatea casei si me miru cum s'a potutu alaturá astfelu de motivare la unu proiectu de lege atatu de seriosu.

Oper'a acèsta de amalgamisare esita din birourile resortulu ministerialu, si aici atingu cà in trecatu, cu tóte ca dlu ministru este responsabilu, este nevinovatu de paternitatea proiectulu acestuia — acestu proiectu esitu din resortulu birouriloru ministeriale, dupa ce l'am studiatu, m'a convinsu ca pe deoparte e de prisosu, de alta parte in locu de-a ajunge scopulu, care se feresce a'lu marturisi, dara pentru aceea ilu scimu care este, va avé unu resultatu cu totulu contrariu.

Insusi st. d. ministru escusandu-se de nedreptatea aceste afaceri a marturisu inaintea comisiunei, ca

numai la instigatiunile mai multoru deputati si altoru ómeni a adusu acestu proiectu de lege.

Min. de culte si instructiune publica Augustinu Trefort (intrependu): Nu m'am escusatu, pentru-ca n'amu obiceiulu acesta!

Alexandru Romanu: Acèsta marturisire in-sémna, ca nici densulu nu'l incuviintèdia si unulu dintre membrii cei mai de frunte ai comisiunei a spus-o pe fatia, ca nici densulu nu astépta multu dela proiectu — si la acèsta voiu veni mai tardiu, — dara si unulu si altulu a primitu proiectulu inca si in form'a modificata, cu tóte ca ministrulu de instructiune s'a declarat gata la ori-ce mitigare. In mania tuturoru acestora a primitu proiectulu in tóte partile sale, care nu numai ca nu s'a mitigatu, dara in executare este cu multu mai draconicu si mai riguros.

In privintia obiectulu acestuia m'am intielesu cu mai multi dintre sotii deputati si i-amu rugatu de opiniunile lor. O parte fòrte considerabila dintre acestia a recunoscutu, ca proiectulu este fara scopu si a disu: nu'l votezu si nu voiu fi de fatia nici la desbaterea si nici la votarea lui. Alta parte a disu: este o inepta cortesie. Nu, eu nu credu acèsta din partea guvernulu. Proiectulu acesta este o zala, d-loru, din acelu lantiu, care formèza unu sistemu intregu, pe care'l cunòscemu din trecute. Acesta este intòrcerea la legile despre limbi din 1848 si de mai nainte, care prin articoli de lege XLIV si XXXVIII din 1868 au fostu delaturate, dar' care prin proiectulu acesta mai nou nu numai se modifica, ci se restòrna. *On revien toujours a ses premiers amours.*

Me folosescu de acestu proverbu francesu si n'am vrutu se citesu pre celu latinu, pentruca e mai drasticu.

Unii dintre domni deputati din punctulu de vedere alu partidei lor au disu, ca proiectulu este apucatura cortesiesca, care guvernulu o folosescu pentru-cà se si recastige poporaritetea perduta prin politic'a sa cea rea. La aceste le-amu respunsu, daca proiectulu de lege este apucatura cortesiesca, atunci d-vòstra sunteti datori, ca urmandu convingeriloru ce aveti se ridicati cuventulu in contra. Mi-au marturisu, ca presiunea siovinistica este atatu de mare, in catu unu magiaru nu e in stare a se espune se vorbésca contra. N'am potutu crede, ca domni, cari dupa punctulu lor de manecare declara proiectulu de o apucatura cortesiesca isi esprimau convingerile lor, de órece candu st. d. propunetoru precum si mai multi din stang'a estrema au facutu reflexiunile d-loru la discursurile condeputatiloru Mihailu Politu si Adolf Zay, au spus claru, care este scopulu si marturisirea lor, care este fòrte pretiosa pentru mine, pentru-cà descopere motivarea proiectulu in tóta golatatea ei.

(Va urmá.)

Romania.

— In siedinti'a dela 30 Maiu st. v. a camerei romane de revisuire s'a alesu biroulu definitivu. D. C. A. Rosetti a fostu alesu cu 71 voturi esprese dintre 113 de presiedinte alu Adunarei deputatiloru, 42 de bile (ale opositinaliloru) au fostu albe. Presiedintele a proclamatu apoi de presiedinte pe d. C. A. Rosetti, care ocupandu fotoliulu presiedintiei a rostitu urmatoriulu discursu:

„Mandatari ai natiunei! Bine-voiti a primí espressiunea simtieminteloru mele de recunoscintia pentru onórea, ce imi ati facutu. Am avutu fericirea de a strabate cu Camer'a trecuta prin mari greutati, dér' gloriòse, si a merge cu dens'a pàna la punctulu de sosire, sustienutu de natiunea intréga, care este stimata, respectata si declarata de Europ'a intréga, cà natiune vitéza si leala. (Aplause.) Astadi suntemu la punctulu de plecarea alu erei celei nóue, in care intra Statulu romanu. Cà reprezentanti ai natiunei, cunòsceti situatiunea. Orientele este inca turburatu si nu'si a gasitu inca basele, care se promita, care se asigure, pentru unu tempu mai indelungatu linistea si pacea. Europ'a este frementata de felurite interese, de felurite neintielegeri, in care adesea interesele se ciocnescu intre densele. Cà ori ce natiune, avemu amici in afara, déra pòte naturalu s'avemu si inamici. Positiunea nòstra geografica ne-a facutu si ne va face adesea multu bine; dér' ne-a adusu, cum sciti, mari calamitati, suferintie urasie si pòte, in starea actuala a Europei, se ne mai aduca mari greutati, déca mandatarii natiunii nu voru urmá nestramutatu calea strabuniloru si a parintiloru lor. (Aplause). Constitutiunea nòstra si libertatile nòstre placu multora; dér' displacu altor'a. Cestiunea ce sunteti chemati a deslegá este din cele mai grele: interesele din afara lupta a ne aduce, a ne mari greutatile, ele inse voru fi inlaturate indata ce toti uniti vomu luptá, cà pasiunile din intru se nu ne retacésca intr'o cestiune atàtu de mare si nationala. (Aplause). Uniti dér', d-loru deputati, uniti cu totii, nu pòte fi nici o indoiéla, cà nu veti deslegá acèsta cestiune astfelu, in càtu Europ'a se ve admire din nou si pe terenulu politicu, éra natiunea se proclame, ca mandatarii ei au bine meritatu dela patria. (Aplause prelungite).“

— Dupa aceea s'au alesu cei patru vicepresiedinti ai Camerei si adeca: d. A. Teriachiu cu 75, d. G. Chitiu cu 71, d. D. Giani cu 70 si d. D. Lec'a cu 69 voturi.

In sedinti'a de Marti 29 Maiu st. v. Senatulul romanu s'a constituit alegându-si biuroul definitivu. Imediatu inainte de alegere se redica Em. S'a Metropolitulu-Primatu si dise: „D-loru senatori! Am vediutu in totudéuna cu mandria si cu recunoscintia pe acestu maturu si inaltu corpu deprinsu a alege pe Mitropolitulu-Primatu alu tieriei cá presiedinte alu seu, acésta cá unu omagiu si respectu cátra religiunea strabuniloru nostrii. Inse, fiindu-cá in sessiunea de estu-timpu acestu corpu are a se ocupá de cestiunea israelita si fiindu-cá Europ'a a fostu insielata ca, in acésta cestiune, noi Romanii suntemu condusi de spiritulu de intolerantia religiósá, pentru a nu dá locu dér' la nici o umbra de banuélá, ve rogu, d-loru senatori, se bine-voiti a dá acésta onóre unei persóne laice dintre d-vóstre, care se intr'unésca sufragiele nóstre ale tuturor, si astfeliu cu totii, strinsu uniti si uitandu ori-ce vrajba séu deosebire de partida, se damu concursulu nostru pentru resolvarea acestei grave cestiuni, dela care depinde linistea scumpei nóstre patrie.“ — Se procede apoi la votare si se proclama presiedinte d. C. Bozianu, care a intr'unitu 33 voturi in contra la 23 date d-lui M. C. Iepureanu, din 57 votanti, fiindu si 1 bila alba. De vicepresiedinti se alegu apoi d. G. Lec'a cu 35 si d. Petru Opranu cu 34 voturi. — In sedinti'a urmatóre d. C. Bozianu ocupandu fotoliulu de presiedinte a rostitu urmatórele cuvinte: „D-loru senatori! Ve rogu se binevoiti a primi antaiu multumirile mele recunoscétóre, pentru cá ati binevoitu a imi incredintiá directiunea desbateriloru d-vóstre, fórte delicate in inpregiurarile actuale. Sunt datoru se ve declaru, cá- in ceea ce privesce biuroulu, nu am nici o opiniune politica; singur'a opiniune ce voiu avé este observarea regulamentulu, spre a se poté face desbaterile libere si cu ordine. In ceea ce privesce opiniunile mele, d-loru senatori, sunt ceea ce am fostu totudeauna; imi conservu opiniunile mele independinte. Eu n'am facutu pactu cu nici o'partida politica. Principiele mele sunt liberale si voiu aperi totudeauna principiele liberale.“ (Aplause.)

— Relative la situatiunea finantiara a Romaniei cetimu in „Curierulu finantiaru“ urmatórele: „Unu faptu inportantu si magulitoru totu deodata pentru ori ce romanu, este frumósá tinuta ce au valorile nóstre de statu, si atitudinea loru firma spre o urcare continua si constanta. Regularitatea cu care Romani'a, si-a indeplinitu obligatiunile sale contractate in strainetate, onestitatea si promptitudinea cu care a achitatu dobandile si amortismentele datoriei publice, mai multu de cátu ori care altu statu din Europ'a, a facutu cá tesaurulu romanu se inspire o mare si legitima incredere in strainetate, cá, capitalurile straine se prefera in fine scrisurile romane inaintea ori carora altele. De aceia amu avutu a constatá de cátu va timpu ca, pe candu alte valori straine stau pe locu, acelea ale nostre si-au luat unu aventu puternicu, unele tindiendu a ajunge „al pari“ altele intrecéndu'lu dejá de multu cu 2, 3 si 4%. Astfeliu „domenialele“ nóstre cotédia adi in piatia 104, si totulu lasa se credemu ca voru atinge in curendu 105; „ruralele“ se cauta si ele cu 101 si 101½; „rent'a romana“ isi urmédia asemenea cursulu seu de urcare relatu dilele trecute; ea cotédia la Paris 72 manifestandu tendintia de a o aflá in septaman'a viitóre la 73 si 74. Inprumutulu municipalu 8% apropia domeniialele; elu face 102½ si 103, cu tendintie de urcare.“

ACADEMIA ROMANA.

Sessiunea extraordinara.

Procesulu-verbalu Nr. 1.

Siedinti'a din 23 Maiu st. v. 1879.

(Urmare.)

4. D-nu Odobescu, care inca din anulu trecut tiparise prin transcriptiune cu litere latine textulu *Pravilei cele mici dela Govara* (1640) n'a scosu inca la lumina acelu volumu, voidu mai antaiu se completiedu unu studiu limbisticu pe care l'a continuatu in a. c. incepéndu publicarea textulu, pana acum ineditu alu traductiunei romanesci ce vestitulu Udriste séu Orest Nasturelu a facutu de pe *Viat'a santiloru Varlaam si Ioasaf*, care in consideratiune, cá este o opera capitala a ilustrulu stramosiu alu fericitulu nostru donatoru generalu C. Nasturelu Herescu si cá unu convenitu omagiu datu acestei luminate, patriotice si generóse familii romanesci, delegatiunea a admisu se fia tiparita cu textu chirilicu si transcriptiune cu litere latine in conditiunile unei frumóse editiuni. Acésta tiparire inceputa se continua cu tota ingrijirea si precautiunea necesarie.

5. Dela d-lu G. Baritiu, care insusi ne va aduce

lamuriri mai precise despre lucrare sa, avemu sciintia cá a si dispusu tiparirea *Catehismulu romanescu a lui Racoti*.

6. Tiparirea Psaltirei lui Dosoteiu inca nu s'a executatu, fiindu cá abia s'a decopiatu manuscruptulu.

7. Primindu-se acum, de cáteva septemani numai dela Petersburg manuscruptulu originalu a lui Cantemiru intitulatu: „*Incrementa atque decrementa aulae otomanice*“ 4 volume scrise in limb'a latina cu numeróse citate arabe, delegatiunea a pusu in lucrare a se decopia partile scrise latinesce si remane se chibsuimu inpreuna dispozitiunile privitóre la transcrierea citatelor arabe.

8. Conformu dispozitiuniloru ce s'au luat anulu trecut, in privinti'a tipariloru Cantemiriane, domnulu Odobescu a pregatitu o editiune a *Istoriei ieroglifice*, care de si este tiparita gat'a in 31 de cóle, nu s'a datu publicitatiei remanendu inca se se faca de catra d-lu Editoru o precuventare explicativa si unu glosariu alu limbei din acestu opu interesantu. Insusi d-lu Odobescu va relatá mai cu de amaruntulu despre acésta lucrare.

Asemenea s'a facutu tiparirea in 2 cóle cu numeróse stampe xilografice a extractelor din *Colectanea orientalia*; éra *Vita Constantini Cantemiri* se afla acum sub pressa fiindu intardiata din cauza, cá textulu originalu abia de cateva septemani numai a sositu din St. Petersburg. Trei cóle din trelsulu fiindu culesi si tiparite, este de prevediutu, cá intregulu opu va fi de vr'o 7 cóle.

D-nu Odobescu, care se ocupa de acésta publicatiune va relatá si despre tiparirea proiectata a corespondentiei principelui D. Cantemiru adusa din Russi'a de d-lu Tocilescu.

9. Cu tiparirea memoriulu d-lui Tocilescu despre *Vechii locuitori ai Daciei* ne aflamu inca in intardiare din cauza cá d-sa stremutendu-se la Paris a intardiare cu revisiunea ultimelor cóle din lucrare sa. D-lui insa acum de curendu a trimisu jumetate din manuscrisulu seu remasu netiparitu, carele s'a si pusu subt pressa; éra restulu ilu promite in cursulu lunei viitóre.

10. Spre a ve dá o relatiune mai desvoltata despre starea bibliotecei nóstre, ve vomu supune raportulu bibliotecariulu actualu, marginindu-ne a mentioná cá cumperarea bibliotecei repaosatulu nostru colegu A. Papiu Ilarianu este unu faptu terminatu, éra cartile ce o compunu s'au catalogisatu tóte dupa ordinea adoptata, remanendu numai a se asiedia într'unu armoriu specialu, care s'a comandatu pentru acésta.

11. Nu vomu trece la altu subiectu, fara a ve relatá cá executiunea monumentulu pe mormentulu repaosatulu nostru colegu Papiu, déca este inca in intardiare acésta provine din aceia, cá delegatiunea a crediutu de cuviintia se tractedie cu artisti speciali pentru facerea mai antaiu a unui proiectu corespondentioru cu ideea monumentulu si cu meritele multu regretatei sale memori.

12. Statiunea meteorologica dela Bradu inca nu s'a infintiatu, fiindu cá onor. dlu I. Ionescu, membru onoraru alu societatii dela a carui bunavointia depindea instituirea ei, nu a respunsu inca in modu formalu de primisce sarcin'a si de se prinde a regulá functionarea statiunei.

13. Colectiunea de monete si medalii, dupa ingrijirile fundatorelui seu d-nu D. Slurza s'a inavutitu cu diece bucati monete dela Petru Musiatu care au costatu 88 lei.

14. Pentru cumperarea de carti de si in anulu acesta nu s'a afectatu in budgetu nici o suma, cu tóte aceste dupa notele primite dela d-nii Laurianu si Odobescu despre nesce carti comandate mai d'inainte pentru trebuintele societatiei, delegatiunea a dispusu a se responde valórea lor, care inse nu trece preste sum'a de 145 lei 20 bani.

15. Galeri'a de portrete ale membriloru incetati din viétia astadi este complecta: ultimele patru portrete, adeca ale repaosatiloru: Cozacovii, A. Hasdeu, Gh. Munteanu si Strajescu, au fostu executate si le poteti vedea pe paretii salei nóstre de intr'unire, asiediate in cadrele ce s'au confectionatu acum in Bucuresci, dupa modelulu acelora aduse anulu trecut dela Vien'a si inca cu pretiuri reduse.

16. Relativu la starea proceselor ce delegatiunea a fostu insarcinata a urmari, se afla in fericit'a situatiune de a ve refere, cá ele sunt pe cale multumitóre, atatu acelu cu epitropi'a defunctulu Mateescu, cátu si acelu cu epitropi'a Sf. Vineri, primulu aperatu de colegulu nostru V. D. Maniu si secundulu de renumitulu nostru jurisconsultu d. C. Bosianu, s'au cascigatu la prim'a instantia de catra societatea nóstra si se afla in stare de apelu.

Acésta fiindu, d-loru colegi, lucrarile de care s'au ocupatu delegatiunea dela despartirea nóstra pana astadi, adeca aprópe de trei luni inainte de terminulu de ordinaru fixatu pentru raportunile de genulu acesta, ea le aduce la cunoscintia d-vóstra, felicitandu-se de a vedea acésta institutiune radicata la rangulu ce merita si urandu-i zelu, activitate si succesu, care se'i permita glori'a si onórea.

D-nu presiedinte anuncia parerea, cá Adunarea se numésca o comisiune, care se revisuiasca statutele spre ale pune in acordu cu legea.

D. V. Maniu, cerendu cuventulu, dice cá crede momentulu oportunu a face o propunere de prioritate, adeca: cá inainte de a numi acésta comisiune, societatea se chieime in sinulu seu pe membrii actuali, alesi chiar' dela inceputulu societatiei academice, cari inse de cátu-va timpu, din diferite inpregiurari póte, nu iau parte la siedintiele societatiei si anume pe d-nii: Melchisedecu actualulu episcopu de Romanu, pe d-nu V. Alexandri si pe d-nu T. Maiorescu, in consideratiune cá chiar' de voru fi demissionatu, dar' dupa usurile altoru societati de asemenea natura nu sunt demissionabili.

Dupa óre-cari discutiuni, se supune o propunere a d-lui Dim. Sturdza, sustinuta de d-nii Papadopolu Calimah, Odobescu si Maniu, in urmatórele coprindere:

„Parintele episcopu Melchisedecu si d-nii V. Ale-

„xandri si T. Maiorescu, membrii actuali ai societatiei, „se fia chemati a luá parte la lucrarile nóstre.“

D-lu presiedinte, punendu la votu pe fia-care din membrii mentionati in parte si obtinendu majoritatea legala, se decide cá prin organulu delegatiunei, numitii membri se fia invitati a luá parte la lucrarile Academiei.

D-nu presiedinte comunica o scrisóre a domnulu cavaleru Ioanu de Puscariu, prin care multumesce societatiei ca l'a prenumeratu intre membrii sei onorari si o felicita pentru constituirea ei in Academie romana.

Adunarea ia actu.

Óra fiindu inaintata, se ia decisiunea sumarie, cá siedintiele se se tina diminéti'a la 8 óre si jumetate, si numai pentru a dóu'a di, 24 Maiu, se se tina la 8 óre si jumetate sér'a.

Presiedinte, *Ioanu Ghica*.

Secretaru, *Sionu*.

Sciri diverse.

— (Crud'a mórte) éra si stinsu viétia unei nobile matróné romane, care in lung'a sa viétia nu a cunoscutu alta placere, decatu aceea de a'si implini datoritiile ei sacre de sotia, mama si romana in sensulu celu mai idealu alu cuventulu. Acésta femeie a fostu d-na

Paraschev'a G. Nica nasc. **Bómbenu**, care a repaosatu in Brasiovu in 2/14 Iuniu, dupa unu morbu greu si indelungatu in alu 77 anu alu etatii sale.

Pe repaosata o deplangu jalnici fii Dr. Constantinu Nica si Dr. Teodoru Nica, precum si ficele Zoe maritata Teodoru Ciurcu si Mari'a maritata Secareanu, inpreuna cu numerosii consangeni.

Fia-i tierin'a usióra si suvenirea neuitata!

— (Lulu omorítu de Zulusi.) O depesie telegrafica oficiósá venita dela London anuntia, cá unculu fiu alu imperatulu Napoleonu III a fostu omorítu de Zulusi, cu ocasiunea unei recunósceri pe care o intreprinse cu cátiva oficiari englesi. Mórtea principelui Lulu este o lovitura mortala pentru partid'a bonapartistiloru din Franti'a, cari in tempulu din urma provocara scandale mari in parlamentulu francesu.

— (Dela curtea romana.) Joi'a trecuta pe la 11 óre diminéti'a Domnitoriulu Carolu a primitu in audientia oficiala pe E. Sa D. siambelanu de Falbe, tramisu extraordinariu si ministru plenipotentiaru alu M. S. Regelui Danemarcei. E. Sa, fiindu de fatia d. ministru de esterne a inmanatu principelui Carolu scrisorile regelui Danemarcei, prin care ii multumesce, cá i-a notificatu independenti'a Romaniei si lunandu actu de acésta, ilu felicita. E. Sa, mai fiindu insarcinatu a remite Domnitoriulu si marele cordonu alu ordinulu „Elefantulu“ depuse in manile suveranulu Romaniei insemnele acestui ordinu regal, insocite de o dóu'a scrisóre din partea Regelui. — In 1 Iuniu A. S. R. Domnulu a datu in onórea Escel. Sale d-lu siambelanu de Falbe la palatulu din capitala unu prandiu de gala, la care au fostu invitati Metropolitulu-Primatu alu Romaniei, d-ni ministrii, presiedintii corpuriloru legiuitóre, d-nu tramisu extraordinariu si ministru plenipotentiaru alu Romaniei pe lenga inalt'a Pórta, principele Grigore Brancovénu, care a implinitu missiunea extraordinaria langa Regele Danemarcei s. a. s. a. peste totu 50 persóne. A. S. R. Domnulu, care portá ordinulu Elefantulu, a redicatu cu acésta ocasiune unu toastu in senatatea regelui si reginei, in prosperitatea regatulu si in onórea armatei Danemarcei.

— (Tarif'a calei ferate Brasiovu-Ploesci) s'a ficsatu in modulu urmatoriu: Pretiulu dela Brasiovu la Predealu: Clas'a I 1 fl. 69 cr., Cl. II 1 fl. 18 cr. Cl. III 84 cr. Pretiulu dela Predealu la Sinaia. Cl. I 3 franci 45 centime, Cl. II 2 fr. 60 cent., Cl. III 8 fr. 50 cent. Petiulu dela Predealu la Bucuresci Cl. I 25 fr. 35 cent., Cl. II 20 fr. 95 cent. Cl. III 12 fr. 65 cent. — Dela Brasiovu mergu vagónele pana la Sinaia. Dela Sinaia pana la Campin'a, transportulu se face prin diligentie si dela Campin'a (Podulu vadului) pana la Ploesci merge ér' carulu feratu. La Predealu se opresce trenulu 35 minute, la Sinaia este o oprire de 4 óre. Din Brasiovu pléca trenulu la 7 óre 39 min. dimín., ér' dela Sinaia sosesc la 7 óre 6 min. séra in Brasiovu. Regulele privitóre la transpórtu nu s'au schimbatu, prin urmare fiacare calatoriu trebuie se fia prevediutu cu documentele necesare. La Predealu tacsele pentru line'a romana se platescu in auru séu in franci, dela Brasiovu la Predealu in valuta austriaca. La gar'a dela Brasiovu se liberéza bilete numai pana la Predealu. Marfuri se primescu la gar'a dela Brasiovu deocamdata numai pana la Predealu. „Gaz. Trans.“

— (Convocare.) Adunarea cercuala a despartimentulu VII-lea alu asociatiunei transilvane se convóca prin acésta pe Domineca, in 6 Iuliu st. n. a anului curinte d. amédi la 2 óre in opidulu Rosia-

montana, la carea avemu onórea a invitá pe toti cei ce se interesá de cultur'a nationala.

Abrudu. in 10 Iuniu 1879.

Comitetulu cercualu:

A. Filipu, directoru.

Ioane Ternoveanu, secret.

— (O sententia solomnica). Corespondintele din Constantinopole alu diarului „Golos“ povesteste urmatórea picanta istoriára de serailu: Frumós'a socia a lui Cafegi pasia Mahmud Efendi s'a dusu intr'una din dilele acestea in satulu Kefliköi situatu intr'o vale romantica intre Terapi'a si Buiukdere, unde isi dedese rendez-vous cu Raif bey, adjutantulu Sultanului. Inamortii se delectau subt umbr'a plataniloru cá in paradisulu profectului si nici prin gandu nu le trecea, cá barbatulu insielatu trimisese politi'a in urm'a femeiei sale. . . . Deodata politi'a vine si sparia pe inamorati in momentele loru cele mai dulci! Scandalu! Frumós'a turcoica scapa inse prin fuga din manile politiei si nu póte fi dusa cu sil'a la barbatulu ei. Candu Sultanulu Abdul Hamid afla acésta istoria, chiama la densulu atatu pe sociulu, catu si pe amantulu frumósei femeii si se adresa loru cu urmatórele cuvinte: „Voi amendoi sunteti scosi din serviciulu meu. Tu, Raif pentru cá i-ai furatu nevast'a, ér' tu Mahmud, pentru cá ai lasatu se ti-se fure nevast'a. Celu ce fura nevast'a altuia, póte se-mi face si mie acésta, ér' celu care nu-si padiesce propri'a sa femeie, acela nu-mi póte padi nici caféu'a mea.“ Cuvintele din urma erau adresate lui Cafegi pasia, alu carui servitiu consta, dupa cum se scie, in a servi Sultanului caféu'a. (Romanulu).

— (Unulu din cei mai bogati greci din Romani'a scrie „Rom. Libera.“ e si d-lu Xantos. D-lui avea un frate mai mare numitu Anastase, cu destula sciintia la gramatologia. Acestu frate alu d-lui M. Xantos avea o mare si frumósa biblioteca. Elu a muritu si dupa mórtea lui fratele seu a vendutu acésta biblioteca, prin cantaru, la jidani, cá bacanii se rupa cartile si se vendia in ele brandia si masline. Da, a vendut'o la jidani, in locu se o daruiesca scóleloru patriei lui natale seu — déca acésta 'lu costá prea multa ostenéla — bibliotecei statului romanu!

— (Mostenitorulu de tronulu alu Italiei arestatu). Miculu fiu alu regelui Italiei dilele trecute s'a jucatu cu mic'a sa amica, fic'a marcusei de Monterno, si in mani'a-i copilarésca a disu: „De asiu fi rege, te asiu decapitá.“ Regele audindu acésta, cá se-lu desvetie de asemenea espectoratiuni, l'a condamnatu la arestu pe 8 dile. Indesiertu s'a rugatu regin'a Margareta, miculu tiranu n'a capetatu gratia. „Famili'a“

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu IV.

Despre sclavie.

De órece nici unu omu nu are o auctoritate naturala asupra deaprópelui seu si de órece fortia nu produce nici unu dreptu, astfeliu conventiunea remane cá basa a ori ce auctoritati legitime intre ómeni.

Déca unu particularu, dice Grotius, póte se'si alienese libertatea si a se face sclavulu unui domnu, pentru ce se nu si-o póta aliená si unu poporu intregu si a se supune unui rege. Acésta constructiune contine câteva cuvinte ecuivoce, cari au lipsa de explicatiune; dara noi ne vomu tienea numai de acela de a aliená. Cuventulu aliená insemnéa a doná seu a vinde. Candu cineva inse se face sclavulu altuia nu se donésa, ci se vinde celu putinu pentru subsistenti'a sa: dara unu poporu pentru ce se vinde elu? Departe de a oferi unu rege subsistentia supusiloru sei, din contra o primeste elu pe a sa dela densii si precum dice Rabelais: „unu rege nu traieste dela putini“. Supusi isi donésa deci persón'a, subt conditiune de a li se luá si averea loru? Nu sciu, ce le mai remane apói de conservatu.

Se va dice, ca despotulu asigura supusiloru sei pacea civila. Fia; dara ce profita ei, déca aviditatea lui nesatiósa si vecsatiunile ministriloru sei ii desolésa mai multu, decâtu o ar potea face dissensiunile dintre ei? Ce profita ei, déca chiaru acésta pace este una din miseriele loru? Si in inchisóre traieste cineva in linisce: este inse acésta de ajunsu pentru de a se simti fericitu? Grecii, cari au fostu inchisi in pescerea Cicopoloru traiau rendulu se fia devorati.

A dice, ca unu omu se donésa gratuitu, este a dice unu ce absurdu si neconvenabilu: unu astfeliu de actu este nelegitimu si nula, pentru cá celu ce o face nu este cu mintea intréga. A dice aceeaasi despre unu poporu intregu insemnéa, a

presupune unu poporu de nebuni: éra nebuni'a nu ofere nici unu dreptu.

Candu cineva ar fi in stare se se alienese pe sine insusi, elu nu póte aliená si pe copii sei. Ei sunt nascuti cá ómeni si liberi, éra libertatea le apartiene loru si niminea altulu nu póte dispune de ea, de cátu numai ei. Mai inainte de a fi ajunsu ei in etatea ratiunei, tatalu póte contractá conditiuni pentru conservarea loru, pentru bunastarea loru, dara elu nu ii póte dá in modu irevocabilu si fara conditiune; pentru ca o astfeliu de donatiune este in contra scopuriloru naturei si trece preste puterea parintésca. Pentru cá unu gubernu arbitraru se póta fi legitimu, ar trebui cá la fiecare generatiune noua se depinda dela poporu déca voieste se ilu primésca seu se ilu refuze: atunci inse acestu gubernu nu ar mai fi arbitraru.

A renuntiá la libertate insemnéa, a renuntiá la calitatea sa de omu, la drepturile omenimei si chiaru la datorintiele sale. Pentru celu ce renuntia la tóte acestea nu esista nici o recompensatiune. O astfeliu de renuntiare este incompatibila cu natur'a omului si celu ce rapeste ori ce libertate a vointiei sale, acela detrage totuodata actiuniloru sale si ori ce moralitate. In fine, este o conventiune vana si contradictorie a admite, pe de o parte o auctoritate absoluta, éra de cealalta o supunere nelimitata. Nu este óre claru, ca cineva nu se angajésa la nemicu fatia de acela, dela care este in dreptu a pretinde totu? Si acésta singura conditiune fara ecuiivalentu, fara schimbu nu coprinde ea óre nulitatea actului? Pentru ca, ce dreptu póte avea sclavulu meu fatia de mine, déca totu ce are elu este alu meu si dreptulu seu este alu meu, acelu dreptu alu meu in contra mea este unu cuventu, ce nu are nici unu sensu.

Grotius si ceilalti deriva din resbelu o alta origine a pretinsului dreptu de sclavia. Dupa densii, invingetoriulu avendu dreptulu de a ucide pe celu invinsu, acesta póte se isi rescumpere viati'a cu pretiulu libertatii sale; o conventiune acésta cu atátu mai legitima, de órece profita ambele parti.

Dara este claru, ca acelu pretinsu dreptu de a ucide pe celu invinsu, nu resulta din nici-o maniera a starei de resbelu. Chiaru singuru si numai pentru ca ómeni traindu in starea loru de independintia primitiva, nu se gasescu intre ei in raporturi asia de constante, pentru de a constitui nici starea de pace, nici aceea de resbelu din care cauza nici nu sunt inamici naturali. Nu raportulu dintre ómeni, ci acela alu obiectelor conditionésa resbelulu si fiindu ca resbelulu nu se póte naste din simple relatiuni personale, ci singuru numai din relatiuni reale, de aceea resbelulu privatu intre omu si omu nu póte esistá, nici in statulu naturei, unde nu esista nici o proprietate constanta, nici in statulu socialu, unde totulu se afla supusu auctoritatii legiloru.

Combaterile particulare, duelurile si luptele ocasionale sunt niste acte, care nu constitue o stare stabila si relative la luptele private, auctoritate prin institutiunile lui Ludovicu IX regele Franciei si suspinse prin pacea divina, apoi ele sunt abusuri ale gubernului feudale, sistemulu celu mai absurdu ce au potutu esistá vreodata, contrariu ori carei politice sanetóse.

Resbelulu deci, nu este o relatiune intre omu si omu, ci o relatiune intre Statu si Statu, in care particularii nu sunt inamici, decâtu numai in modu accidentalu, nu in calitate de ómeni, nici cá cetatieni,* ci cá soldati; nu cá membrii ai patriei, ci cá aparatori. In fine ori ce Statu nu póte avea alti inamici, decâtu érași alte State si nu ómeni, de órece intre lucruri diverse nu se póte ficsá nici unu raportu adevératu.

*) Romani, cari au intielesu si au respectatu dreptulu resbelului cá nici o alta natiune din lume, au dusu scrupulositatea atátu de departe in privintia acésta, in cátu unui cetatienu nu i érá permisu a servi cá voluntaru, fara de a se fi angajatu espresu in contra inamicului si inca numindu'lu. O legiune in care Cato fiulu, servea pentru prim'a óra cu armele subt comand'a lui Popiliu, avendu a fi reformata, Cato tatalu scrise lui Popiliu, ca déca doreste cá fiulu seu se continue a servi subt comand'a lui, se ilu face a depune de nou juramentulu militar, fiindu ca celu dintaiu fiindu anulat, elu nu mai póte purtá armele in contra inamicului. (Cic., de Offic., lib. I, cap. 2.) Si acelasu Cato scrise fiului seu se se padiésca bine de a intrá in lupta, mai inainte de a fi depusu juramentulu de nou. Sciu, ca mi se va potea opune la acésta asediarea Clusului si alte fapte particulare, inse eu citesu numai legile si datinele. (Tit. — Liv., lib. V, cap. 35—37.) Románii sunt singurul poporu, care au avutu legi asia de frumóse si uniculu, care le au calcatu asia de putinu.

Not'a lui J. J. Rousseau.

Acestu principiu este conformu macsimelor stabilite in tóte tempurile si pracsei constante a tuturoru popóraloru civilizate. Declaratiunile de resbelu nu sunt propriu disu avertismente ale poteriloru, cátu a subiectelor din cari se compunu. Strainulu, fia elu rege, unu particularu seu unu poporu, care despóie, ucide seu tiene prinsi pe cetatieni, fara de a fi declarat resbelu principelui, nu este unu inamicu, ci unu brigantu. Chiaru in decursulu resbelului, unu principe iubitoru de dreptate, intratu in tíera inamicului ia in posesiunea sa totu ce apartiene publicului, respectandu persón'a si bunurile particulare; elu respectésa drepturile pe care sunt basate si ale sale. Scopulu resbelului fiindu destructiunea Statului inamicu, cineva este in dreptu a ucide pe aparatori, candu ei se afla cu arm'a in mana; inse indata ce ei depunu armele si se supunu, incéta de a mai fi inamici seu instrumente ale inamicului, ei redevinu érași simpli ómeni si cineva numai are nici unu dreptu la viati'a loru. Câteodata cineva póte nimici unu Statu fara de a ucide unu singuru membru alu seu: resbelulu inse nu ofere nici unu dreptu, care nu ar fi necesaru pentru ajungerea scopului seu. Acestea principii nu sunt acelea ale lui Grotius. Ele nu sunt basate pe auctoritatea poetiloru, dara ele deriva din natur'a lucruriloru si se basésa pe ratiune.

Dreptulu de cucerire nu are alta basa, decâtu legea celui mai tare. Déca resbelulu nu dá invingetoriulu dreptulu de a macelari popórale invinse, apoi acestu dreptu, pe care nu'lu are, nu póte se implice pe acela, de a le subjugá. Numai atuncea are cineva dreptulu de a ucide pe inamicu, candu nu ilu póte face sclavu. Dreptulu de a ilu face sclavu nu deriva deci din dreptulu de a ilu ucide: este deci unu schimbu nedreptu a i vinde pentru pretiulu libertatii sale viatia sa, la care cineva nu are nici unu dreptu. Este deci claru, ca voindu cineva se stabilésca dreptulu de viatia si de mórte pe dreptulu de sclavie si dreptulu de sclavie pe dreptulu de viatia si mórte se invertu intr'unu cercu vitiosu.

Voindu chiaru a admite acelu dreptu teribilu de a ucide totu, totusi dicu, ca unu sclavu facutu in resbelu, seu unu poporu cuceritu, nu este obligatu la nemicu altu, fatia de domnulu seu, decâtu a ilu ascultá numai pàna candu este fortiatu la acésta. Luandu' i unu ecuiivalentu pentru viatia sa, invingetoriulu nu i-au facutu nici o gratie: in locu de a ilu ucide fara de nici unu folosu, l'au ucisu in folosulu seu. Departe deci de a fi castigatu vre-o auctoritate legata de fortia asupra lui, starea de resbelu esiste intre ei cá si mai inainte, fiindu chiaru relatiunile loru efectulu ei si exercitiulu dreptului de resbelu nu presupune nici unu tractatu de pace. Ei au incheiatu o conventiune. Fia; dara acésta conventiune departe de a face se incededie starea de resbelu, din contra presupune continuarea ei.

Astfeliu, din ori ce punctu de vedere s'ar considerá lucrulu, dreptulu de sclavie este nulificatu, nu numai pentru ca este nelegitimu, ci pentru ca elu este absurdu si nu insemnéa nemicu. Aceste cuvinte: sclavie si dreptu sunt contradictorie, ele se eschidu mutualu. Dice-se urmatórele cuvinte, din partea unui omu altui omu, seu din partea unui omu unui poporu, ele in totudéuna voru fi unu non-sensu: Eu incheiu cu tine o conventiune cu totulu in defavorulu teu si cu totulu in profitulu meu, pe care eu o voi observá pàna candu imi va placea mie si pe care tu o vei observá pàna candu imi va placea érași mie. (Va urmá.)

Cursulu monetelor in val. austr.

Vien'a, 19 Iuniu.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.48 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.24 ¹ / ₂ „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„	56.95 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turcésca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	—.— „

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de maschine agricole (69) 9—20

se recomanda prin specialitatile loru, renumite prin esecutarea loru fórte solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschinelor loru de treieratu de mana si cu verteju dela 1 pana la 8 poteri de cai seu boi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciururi pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.

Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco.